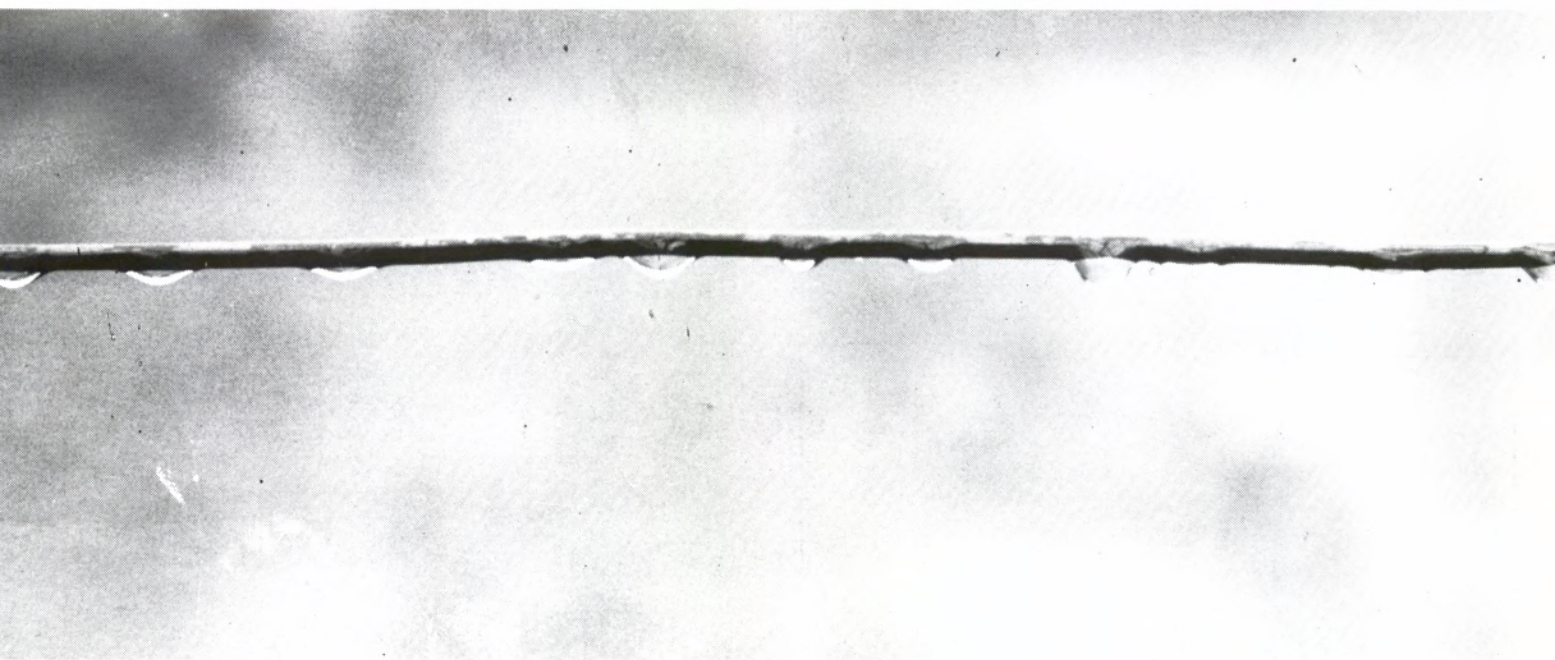

coanegra

Núm. 66 - Dezembro 89 - 100 Ptes.

Fusteria

Martorell

Taller:
Bartomeu Pasqual

Tenda:
Carrer Llarg, 89

GALERIA CA'N BRAHÓ

MARCS
QUADRES
MOTLURES

Quarter V^a
Tel. 62 01 26

NIELS NORGAARD

CONFECCIONS

VICÈ

MODA JOVE

Serveis
J.G. Oliver

FONTANERIA - CALEFACCIÓ
PISCINES - ESTUFES

C/. Bernat de Sta. Eugènia, 86
Tel. 62 12 64 - Particular 62 13 36

**SA
GERRERIA**
CERÀMICA SERRA

Carretera d'Inca
Tel. 62 01 71

BOUTIQUE

NOVA GENT

SANTA MARIA

CADA DUES SETMANES, RENOVACIÓ D'EXISTÈNCIES
DISSABTES HORABAIXA OBERT

Bernat de Santa Eugènia, 87 - Tel. 62 01 33

Viver HORTUS

La major exposició de Mallorca
de plantes ornamentals

Cami de Coanegra s/n. - Tel. 62 02 79

cafeteria - bar **Comerç**

local climatitzat
gelats - refrescs - tapes
un local ample i confortable per a tots

Plaça dels Hostals, 27 - 29 - Tel. 62 00 29

**PUBLICACIÓ MENSUAL
DE L'O.C.B.
DE SANTA MARIA
DEL CAMÍ**

**DEPÒSIT LEGAL
P.M. 381-1981**

EDITA
Obra Cultural Balear
de Santa Maria del Camí

EQUIP DE REDACCIÓ
Bernat Calafat Vich
Pere Josep Calafat Vich
Magdalena Canyelles Ferrer
Ramon Canyelles Canyelles
Mateu Morro Marce
Rafel Pizà Ordinas
Joan Serra Mercadal
Mateu Vich Coll

COL·LABOREN
Maria Amengual
Andreu Bestard

PORTADA
Fotografia de Rafel Pizà

**REDACCIÓ,
ADMINISTRACIÓ
I PUBLICITAT**
Batle Bartomeu Simonet, 5
07320 Santa Maria del Camí

IMPRESA A
Informacions Llevant S.A.
Passeig Ferrocarri, 1
Tel. 55 03 28, Manacor

Els articles publicats en aquesta revista sols expressen l'opinió dels seus autors.

EL POBLE DE MALLORCA HA SALVAT MONDRAGÓ

Mondragó no és en realitat una cala, és un grup de cales i calons, amb estanys, torrents i pinars, que inclou S'Amarador, Ses Fonst de n'Alis, Es Caló d'en Perdiu, dins el litoral de Santanyí. És sobretot un nou símbol de les grans dificultats per a preservar de la urbanització qualche redol (dels pocs que queden a la costa de Mallorca).

El dimecres dia 15 de novembre el Govern Balear prenia la decisió de comprar Mondragó i declarar-lo Parc Natural. El preu dels terrenys (100 Ha.) els valorava en 1.950 milions de pessetes. D'aquesta manera el Govern duia a la pràctica la seva teoria que per protegir s'ha de comprar. Després d'anys de fer tot el passible per tal d'urbanitzar Mondragó el Govern Balear donava el coll a tòrcer. Així mateix, amb l'apariència d'un gest proteccionista es feia que els promotors urbanístics fessin el negoci del segle. A ningú li pot passar per alt la greu irresponsabilitat del Govern quan fa cinc anys va impedir que es protegís Mondragó i just després la Comissió Provincial d'Urbanisme aprovava les Normes Subsidiàries de Santanyí que obria les possibilitats d'urbanitzar aquell paratge.

Mondragó no és un simple espai de costa. S'ha convertit en un símbol que ha generat un suport popular actiu. Un símbol que posa de manifest la irracionalitat dels que donen suport a la destrucció pam a pam de l'illa de Mallorca, perquè és clar que aquest no és un cas aïllat. La problemàtica de Mondragó es repeteix a molts d'altres indrets. És el cas de Capocorb, Tuent, Sa Canova, Montblanc, Sa Canova, Aucanada, Valldemossa, etc.

Amb la decisió de no urbanitzar Mondragó, únicament comprensible després d'unes llargues campanyes populars d'oposició a les intencions urbanitzadores, no ha acabat encara la lluita per preservar aquesta contrada. Els 1.950 milions de pessetes que el Govern pagarà (amb deu anys a un interès del 13 %) duran a què l'empresa promotora faci un dels negocis més fabulosos de la història. D'una banda el pagament en deu anys els farà més suportable la pressió fiscal, de l'altra els interessos faran que el que es cobri passi dels 3.000 milions. Quan bastava no aprovar els Plans Parcial i els Projectes d'Urbanització en el seu moment. Davant actuacions d'aquest caràcter ens podem demanar si tenim un Govern Balear o un Govern dels Urbanitzadors Balears. Això ha estat molt criticat des de diversos sectors de la societat mallorquina. El Govern Balear ha funcionat una vegada més com a representant dels interessos dels promotors i urbanitzadors. També s'ha denunciat l'elevat cost de la compra, ja que utilitzant els mateixos paràmetres que l'Audiència ha indicat per Es Trenc, la xifra no hauria de superar els 500 milions de pessetes.

Després d'una operació tan descarada encara hi ha hagut membres del Gover que s'han atrevit a parlar d'un «impost ecològic». Amb això es pretenia demostrar: que per protegir s'ha de comprar; que comprar espais naturals és molt car; que si volem espais naturals els hem de pagar entre tots; i que per tant és preferible no protegir. L'operació de propaganda és d'un gran cinisme. Per a protegir bastava no aprovar les urbanitzacions en el seu moment, mantenint Mondragó com a sòl rústic, i aprovant la seva declaració com a zona d'interès natural. I per això no feien falta doblers. Feia falta, sobretot, voluntat de conservar una part preciosa de Mallorca. Feia falta una voluntat que no té el Govern Balear.

Però la cosa més positiva és, que sigui de la manera que sigui, Mondragó no veurà el pas de les excavadores i el formigonament. La mobilització popular, la consciència de diversos sectors turístics que seguir creixent amenaça el futur del turisme a Mallorca, l'oposició de diversos partits polítics, la por del Govern Balear a fer un nou ridícul, etc... han fet tombar una de les urbanitzacions que més suport del poder ha tengut a Mallorca. El poble de Mallorca ha salvat Mondragó per a les futures generacions de mallorquines i mallorquins. Enhorabona.

DESFILADA DE PERRUQUERIA

Molta de gent es reuní al Bar Comerç per assistir a l'anunciada desfilada de models a cura del «Grup de Moda Joana i Pepin». Podem dir doncs, que hi havia una gran expectació per presenciar l'esdeveniment. La gent s'enfilava per allà on podia, i aguantava estoicament l'elevada temperatura que els focus i la densitat demogràfica imposaven.

Però tot va anar d'allò més bé i es pot qualificar de tot un èxit. La desfilada va ser molt àgil i variada amb un total de 64 models. No hi faltaren fins i tot uns nuvis pentinats per a l'ocasió. També cridà molt l'atenció, per la seva originalitat un model masculí amb una trunyella i al mateix temps deixant lliços els cabells laterals. Pentinats infantils de festa, de carrer, per a jove i no tant jove. Hi havia tenyits amb els colors de moda, caobes i negres.

L'afluència de públic va fer que la desfilada s'hagués de repetir i n'hi hagué que no s'ho volgueren perdre per segona vegada.

Col·laboraren en l'esdeveniment Hortus, decoració; Llorenç Sans, il·luminació; Pere Mesquida, local i Sebastià Riera, música.

Desitjam un bon èxit al Grup de Moda Joana i Pepin en aquesta nova etapa i que no sigui la darrera vegada que ens donen l'oportunitat d'assistir a semblants esdeveniments.

Fotografia:Llorenç Frontera

Fotografia:Llorenç Frontera

HOMENATGE A LA VELLESA

L'homenatge a la vellesa, «sa festa dels vells», s'ha celebrat enguany per 38ª vegada al nostre poble, organitzat com cada any pel Patronat Local d'Homenatges a la Vellesa, amb la col·laboració de l'Ajuntament i de la Caixa de Pensions.

Diumenge dia 5 de novembre, horabaixa, tot va tenir lloc tal com estava previst al programa. Els majors, amb les seves acompanyants, s'ajuntaren a la Plaça de la Vila i anaren cap a la Parròquia, en companyia de les notes de les xeremies i de la Banda de Música. A la Parròquia, salutació del Baile i Missa Solemne amb cants del Cor Parroquial.

Sortits de missa, els homenatjats anaren cap a l'Edifici Municipal. Allà varen poder tastar la llet d'ametla amb coca (que a més d'esser molt bona, no du feina de roegar, cosa que sempre és d'agrair), i presenciar l'actuació de l'agrupació Tanyes Novells.

Els homenatjats assistents enguany varen esser devers 65. Tots ells varen esser obsequiats amb una ensaïmada, 500 pessetes, una botella de cava i una de mistela. Els de més edat varen rebre mil o dues mill pessetes.

Les dues persones de més edat, a més de ser dues dones, són a més a més germanes, es tracta de Joana-Aina i Maria Alzina Colom, que tenen 97 i 95 anys, respectivament. Els homes més vells, una mica més «joves» que les dues dones, són Mateu Canyelles Borràs i Tomàs Pizà Dolç, tots dos de 92 anys.

DEMOGRAFIA

NAIXEMENTS

Melisa Puente Matas (21-11-89)

DEFUNCIONS

Maria Nadal Fiol (18-10-89)

Catalina Quetglas Oliver (4-11-89)

Pere Oliver Camps (17-11-89)

Pere Juan Pastor (27-11-89)

MATRIMONIS

-Maties Cañellas Pizà i Maria del Camí Vich Salom (28-10-89)

-Josep Candal Coronado i Margalida Colom Henares (11-11-89)

-Bernat Calafat Vich i Magdalena Cañellas Crespí (18-11-89)

TRADICIÒ, ART I CULTURA

Pàssat per un museu únic
i compra art
pel teu regal de Nadal.

Passat i present es donen la mà
a la IV FIRA D'ARTESANIA I D'ANTIQUARIS.

Del 2 al 10 de desembre, BALEART'89.

Vingui al Recinte Ferial
del Polígon de Llevant.

Horari de: 11 a 20 hores.

BALEART'89

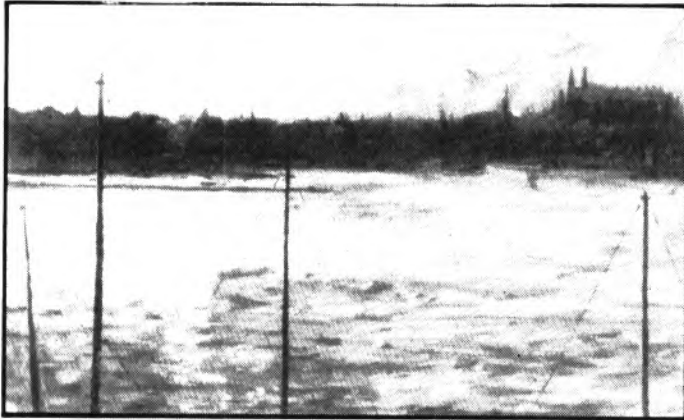
IV FIRA D'ARTESANIA I D'ANTIQUARIS
DEL 2 AL 10 DE DESEMBRE · PALMA DE MALLORCA

 IFEBAL
Institució Ferial de les Balears

GOVERN BALEAR
CONSELLERIA DE COMERÇ I INDÚSTRIA

EXPOSICIONS

PINTURES DE TONI LLABRÉS

Entre els dies 7 i 22 del passat mes de novembre va romandre oberta al públic l'exposició de pintura de l'artista santamarier Toni Llabrés Campins, al palau Verí de Ciutat.

Amb aquesta exposició, la primera que realitza individualment, en Toni es consagra com un excel·lent artista, després de tres anys d'aprenentatge a l'escola de Xim Torrents Lladó; i havent passat pel Taller d'Iconografia de Breno Felicio, a Nova York.

El paisatge és, sense dubte, el principal protagonista de l'obra exposada, encara que hi poguérem contemplar també alguns bodegons, rams de flors i altres motius, sempre dins el

figurativisme. A més de mostrar la seva preferència pel paisatge i el domini de la seva tècnica, (preferència que ja manifestava en aquesta mateixa revista, fa alguns mesos), en Toni demostra ésser un digne continuador de la tradició paisatgística tan arrelada a una illa rica en paisatges pintorescs com és Mallorca. Amb la seva paleta ha sabut recollir una àmplia gamma de tonalitats de la llum mediterrània de la nostra illa, des dels més grisos i ennuvolats, fins als més vius i vistosos. A més de donar-se a conèixer, l'exposició ha estat profitosa en vendes. Un començament prometedor.

M.V.

CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"

TALLERS T & B

-Reparació d'automobils en general
especialitat en SIMCA i CHRYSLER
servei de grua
Venda de Vespes i Vespinos

Plaça Jaume III
Tels. 62 04 74 - 62 01 52 - 62 06 70

MIQUEL SANTANDREU

- *Vespinos - Mobylettes
- *Moto-serra ECHO
- *Moto-cultor PIVA
- *Vespa

Bernat de Sta. Eugènia, 126 - Tel. 62 00 77

VINS RUBI

ELABORACIÓ PRÒPIA

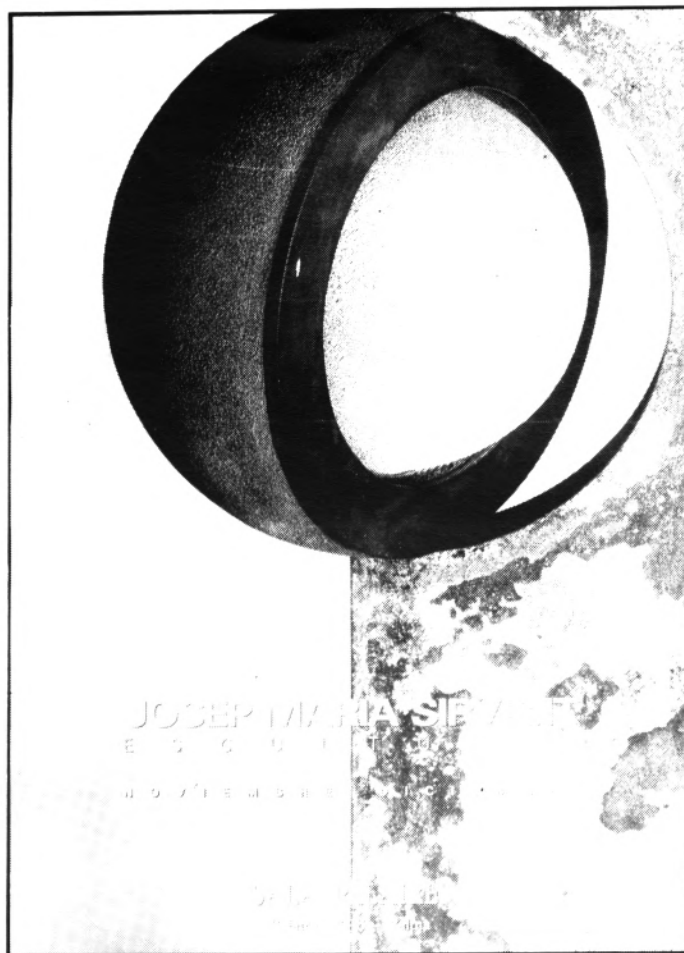
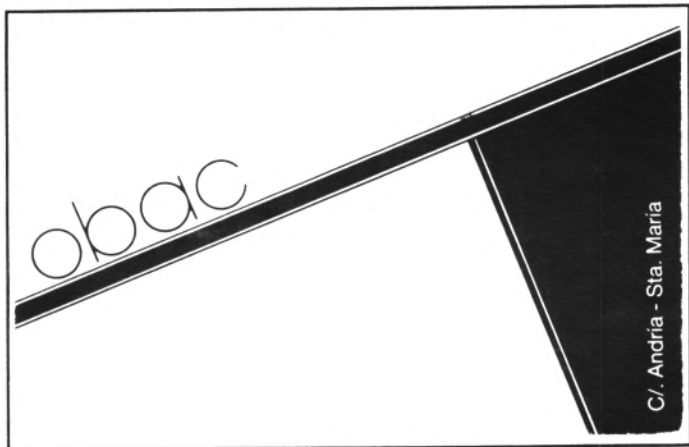
Celler:
Bartomeu Simonet, 4 - Tel. 62 00 68

ESCUPTURES DE JOSEP MARIA SIRVENT

Una vegada més, el nostre santamarijer Pep Sirvent exposa a Ciutat. En aquesta ocasió a la sala «Pelaires», durant els mesos de novembre i desembre.

Sirvent ens sorprèn novament amb la seva originalitat. Coneixíem les seves escultures grans i horitzontals, que semblaven «juguetones» per la seva mobilitat. En aquesta exposició també n'hi ha qualcuna, però predominen les obres en forma vertical, emprant nous materials com l'acer inoxidable. També podem veure com una peça es pot transformar en un moble tan convencional com pot ésser per exemple una taula, sense deixar de ser una preciosa obra d'art.

MAC

GRUP MODA
JOANA I PEPIN
Perruquers

El gust per lo nou!

62 05 44

CASA DE LA VILA

L'AJUNTAMENT ACORDA CANVIAR EL NOM A DIVERSOS CARRERS

L'Ajuntament va acordar traduir al català el nom d'una sèrie de carrers. A més es va acordar indicar el nom dels camins antics del poble com el Camí de Muro, Camí del Rai-guer, Camí de Passatemp, Camí dels Moliners, Camí de Ca na Cili, Camí del Rafal dels Polls, etc. El carrer nou de la Plaça dels Hostals al Carrer Miquel Dolç es dirà a partir d'ara Carrer de la Matança, el carrer de la urbanització de Can Pa-liva es dirà Avinguda Jaume III, i el carrer nou de la urbanització de Can Recolat es dirà Carrer Josep Capó. D'aquesta manera es durà a efecte un acord anterior de dedicar un carrer de Santa Maria a Josep Capó. Creim que aquest carrer dedicat al Pare Capó és ben merescut, ja que la feina dins la història, dins la difusió del nom i el prestigi de Santa Maria, i dins el camp de la defensa i estimació de la nostra cultura ha estat molta i ben feta.

SANTA MARIA EXCLOSA DEL «PROGRAMA POBLES» DEL CONSELL INSULAR

El Consell Insular de Mallorca ha concedit per a Serveis Socials uns 36 milions de pessetes que concreten, a l'exercici de 1989, el «Programa Pobles» i el Pla concertat de les prestacions bàsiques en serveis socials. Els ajuts s'han donat a 25 municipis que presentaren els seus programes i demanaren subvencions per a la dotació de personal i infraestructura per a la seva realització. Santa Maria no pareix que hagi rebut ni una pesseta. ¿Ha presentat l'Ajuntament de Santa Maria cap projecte per tal d'esser inclòs en el «Programa Pobles»? Es una pregunta que creim que hauria d'esser resposta de banda de les autoritats municipals. El Consell Insular diu que ha subvencionat segons els projectes presentats, els recursos humans destinats i el pressupost dedicat.

GRANS EMBASSAMENTS A LA CARRETERA DE PÒRTOL

Les pluges dels darrers dies han fet que l'aigua faci una gran bassa a la carretera de Santa Maria a Pòrtol, just passada La Revolta, fins a l'extrema d'amençar perillosament els cotxes que hi passen. Això és un fet habitual cada vegada que plou una mica. Diferents persones han manifestat que troben de primera necessitat que es doni una solució a aquesta inundació de la carretera. No creim que sigui tècnicament molt difícil ni massa costós.

FALTEN MUNICIPALS A LA CARRETERA

La carretera d'Inca cada dia va més carregada de cotxes. No tan sols és un problema travessar-la, sinó que es va fent cada vegada més perillós. Especialment pels nins que l'han de travessar per anar a escola. Ningú voldria que hi hagués una desgràcia. Per això seria molt convenient que els municipals, ara que s'ha ampliat la plantilla amb més motiu, a les hores d'entrada i sortida d'escola ajudassin a travessar els infants.

PERRUQUERIA D'HOMES

CA'N MOREI

AL SEU SERVEI

Paborde Jaume, 13

passatemp
articles per a esports

futbol, bàsquet,
tenis, pesca...

Marqués de Fuensanta, 35
07320 SANTA MARIA (Mallorca)

fusteria

Bartomeu Canyelles Rubí

**TREBALLS DE FUSTERIA
EN GENERAL**

Bernat de Sta. Eugènia, 86 - Tel. 62 00 80

10.800.000 PESSETES EN FESTES: UNA VERGONYA

El fet que l'Ajuntament de Santa Maria dediqui un 13 % del seu pressupost a l'organització de festes és una demostració de quines són les prioritats de la majoria del PP. Pareix que es tracta de fer actes d'imatge, de lluïment, que amaguïn la incapacitat de dur a terme unes actuacions positives en el terreny urbanístic, dels serveis, sanitari o cultural.

Consideram una vergonya en un ajuntament amb un pressupost reduït com el de Santa Maria que es dediquin 10.800.000 pessetes en festes. Sobretot quan s'observen tantes mancances en la biblioteca, a l'ambulatori, a l'edifici municipal, i en general en totes les infraestructures municipals.

Però el fet és més denunciïble quan aquestes despeses es realitzen amb criteris personals, sense pressuposts concrets, ni amb un adequat seguiment i balanç de cada festa de banda de l'Ajuntament. No sabem com es gasten aquests milions, ni amb quins criteris. I fins ara tots els nostres intents s'han topat amb la més total manca de resposta.

L'Ajuntament de Santa Maria ha triat el camí d'una actuació que margina les inversions en infraestructura (escoles, biblioteques, foment real de la cultura, preservació del patrimoni, arxius...) i es decanta per complet cap a les actuacions d'efecte, de cara a la galeria, sense dubte molt rendibles electoralment, però molt allunyades d'una vertadera política cultural.

Davant això constatarem la necessitat d'un canvi en el funcionament de la Comissió de Cultura, que ha de passar a controlar i regular les

despeses en festes, limitant-les a un nivell raonable, i reduint costos innecessaris.

També consideram de primera necessitat un augment substancial de les partides dedicades a ambulatori,

edifici municipal, acció social, educació, biblioteca i millora dels carrers.

Santa Maria, 23 de novembre de 1989

AGNUS

®

JAUME I, 36
TEL. 14 03 02

RAFEL CAÑELLAS I RAMIS; L'EDAT BURLADA

Heus aquí un home de 89 anys que es permet el luxe de viure d'esquena al temps, enganant l'edat com si no fos implacable gràcies a una naturalesa que l'ha fet fort davant l'adversitat i ple de salut. Ben segur que molts de vosaltres l'heu vist anar i venir amb la seva bicicleta pujant la costa del carrer Llarg amb l'empenta d'un jovenet, i conta gent que ho ha vist que no fa gaire el trobaren exsecallant ben encamellat dalt d'un ametller. Haureu de reconèixer que no n'hi ha molts que estiguin a punt de complir els noranta i encara es dediquin a tals activitats.

Però l'amo en Rafel reuneix en la seva persona altres mèrits i detalls remarcables precisament pel fet de ser amb senzillesa un home del poble, talment i sense embuts. De tots els qui han passat per aquesta secció de l'entrevista de «Coanegra» és ell qui em sembla la persona més identificada amb el santamarier tradicional que durant segles ha treballat les terres de l'encontorn de la vila fent d'aquesta activitat no només una manera de viure sinó també una manera d'entendre la vida que, per cert, en els darrers temps veim enderrocant-se sense remei aparent.

Acceptà amb una naturalitat sorprendent la nostra pretensió d'entrevistar-lo, avesats com estam a que la gent en tals casos es manifesti una mica confusa o fins i tot incrèdula. Poc més o menys la conversa, curta però sucosa, anà així:

-Hem sentit a dir que a pesar de la vostra edat encara anau molt falaguer...

-Quan era jove vaig passar per un mal tràngol i no em quedà més remei que encomanar-me a Déu demanant-li salut i força per sortir d'aquell pas. Se veu que em va escoltar perquè sempre

he tengut una bona salut per fer feina.

-Quin mal glop va ser aquest?

-Va ser que em varen prendre sa casa i tot lo que tenia a edat de devers trenta anys, quan ja era casat i tenia set o vuit fills a qui alimentar. Aleshores vaig dir: «Déu meu, donau-me salut i força per tirar endavant». I encara ara aguant.

-Vos prengueren sa casa perquè teníeu deutes?

-Ca! Entre es vint-i-un i es vint-i-quatre anys vaig avançar mil dos-cents duros a força d'aixecar-me a les quatre de sa matinada per anar a tragar faixines amb so carro. Després em vaig casar i varen ser es meus tres germans qui enganaren a mamare i es quedaren amb sa part igual que em tocava de s'herència fent que ella els fes acte de venda de tot es patrimoni. Va ser així

INSTALADORA - SANTA MARIA

Instal.lacions - Pressuposts
Reparacions

Instal.lacions BOMBES
SUMERGIDES

LLORENÇ SANS

Reis Catòlics, 59 4.^t - 1.ª Carrer Casanovas, 21
Telèfon 24 68 74 Telèfon 62 06 02
Palma de Mallorca Santa Maria del Camí

MAGATZEM DE MATERIAL
DE CONSTRUCCIÓ

JOAQUIN ESTESO

CARRER DE L'ESGLÉSIA

que em prengueren sa casa on vivia i tota sa meva família i jo anàrem a parar a n'es carrer. Jo sabia que ho podia tirar pes Tribunals i que guanyaria, però no ho vaig voler fer en vida de mamare. Passats nou anys ella morí i jo vaig reclamar, i va ser així que em donaren sa «llegítima».

-Un homo que a sa vostra edat va tan xalest de jove devia ser ben trempat...

-No feia més que feina.

-Voleu dir que no vos devertíeu?

-Qualque diumenge en Nicolau des Taulons i un parell més em donaven un duro perquè els acompanyàs a n'es ball o a sa comèdia de Bunyola amb so carro i quan érem allà em pagaven s'entrada de sa festa. No em recorda altra diversió.

-Vàreu passar molta fam?

-No, menjar sempre n'hi havia baldament fóssim pobres, però fent de pagès vaig arribar a conrear a n'es mateix temps quaranta quarterades de terra. Abans podíem menjar des camp, ara ja no.

-Si tornàssiu a néixer faríeu lo mateix?

-Sí. Mon pare va semblar ametllers perquè noltros en poguéssim collir les ametlles i noltros n'hem sembrat perquè les cullin es qui venen darrera. Però ara ja no semblam res.

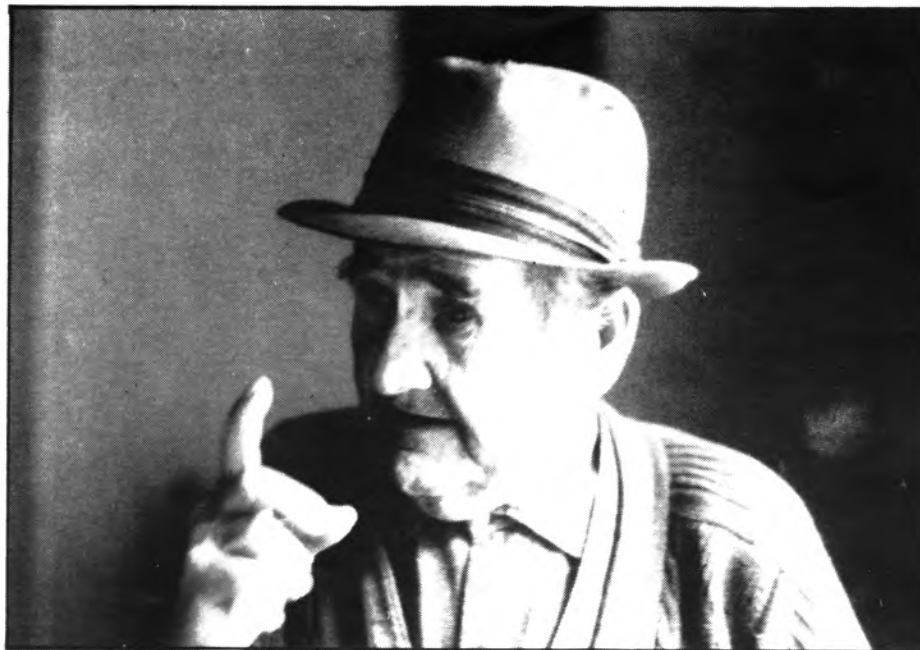
-Què trobau de sa joventut d'ara?

-Que tot lo que guanyen ho gasten. I també trob que ja no hi ha fe; noltros que cada dia passàvem el rosari i ara molta gent ja no va ni a missa. Jo sempre he cregut en Déu.

-I de polítics?

-I què vols que et digui? Sempre m'han aconsellat votar a sa part dreta i així ho he fet, perquè això de què si un homo té dues cases n'hi hagin de prendre una no em va gens bé.

L'amo en Rafel s'enorgulleix de no haver estat mai malalt però així mateix posa cara seriosa quan ens comenta que fa una setmana que passetja un costipat.

«No tengueu ànsia», li deim, «ja el vos curareu amb un xarop o unes bafarades». Però ell cada dia agafa sa bicicleta i se'n va a culejar aquí i allà perquè

la qüestió és mantenir-se actiu. Tan de bo encara ho pugui fer molts d'anys.

Text: J. Serra

Fotos: R. Pizà

AUTÈNTICA SOBRASSADA MALLORQUINA

C/. Bernat de Sta. Eugènia, 104
carretera Palma - Inca
Santa Maria del Camí
07320 - MALLORCA
Tel. 62 01 44

EL PABORDE D. BARTOMEU JAUME DE L'ARBOÇAR (i 4)

ELS DARRERS ANYS DEL PABORDE JAUME

La seva obra com historiador quedà incompleta, ja que és de suposar que desitjava treure profit de la seva investigació als arxius: escriure la Història de Santa Maria del Camí, formant un volum que hauria estat molt notable. Però el declinar de la seva vida, li feu impossible tan propòsit. Me suggereix això la nota que escrigué al final del segon tom de «Couhanegra»: «El libro que contienen estas últimas escrituras del Archivo de Cartas Reales, es el último que he podido ver y examinar. Una grave enfermedad que padecí en 1837, en la que se me administró el viático, me ha impedido poder continuar este trabajo y ver frustrados mis deseos de arreglar y poner en orden las varias notas curiosas que van sueltas entre los manuscritos que tengo en mi poder, y tengo para mí que no podran servir por otra cosa que para las tiendas de vender». Aquestes doloroses paraules són les úniques i darreres que consignà en sos escrits. Després de la malaltia que sofrí 1837, encara visqué set anys més, però la seva activitat intel·lectual quedà reduïda al mínim, i tal volta quasi nul·la.

Les seves suposicions que els seus escrits podien anar a tendes de vendre, cal dir que se compliren ja que fins i tot els quatre toms manuscrits de les seves investigacions històriques, el senyor Quadrado per dur-los a l'Arxiu Provincial, els hagué de comprar pagant un bon preu per ells, com ja s'ha escrit anteriorment.

ELS SEUS DARRERS ANYS

Quan el 1824 es veié lliure de l'administració de la Casa d'Expòsits, fins al 1844 que fou l'any del seu traspàs, passaren 20 anualitats, que foren les que dedicà a la recerca de notes històriques als arxius. Les seves obligacions del càrrec de Paborde de la Seu, l'obligaven a assistir al nostre primer temple per complir amb els seus deures sacerdotals. El seu germà don Jaume a més de tenir una prebenda a la Seu, era l'Adminis-

trador i president de l'Hospital de Sant Antoni Abat, i el Paborde el vicecomandador d'aquest establiment, situat al carrer de Sant Miquel de la Ciutat. Podem suposar que els dos germans residien a l'Hospital. Don Bartomeu Jaume va fer testament dia onze d'agost de 1842, i després d'invocar Déu, diu: «Jo el Dr. en Sagrada Theologia D. Bartomeu Jaume, Paborde de esta Santa Iglesia, fill de don Jaume i de donya Genònima Canyelles, cònjuges, difunts, natural de la vila de Santa Maria i vezí de la present ciutat de Palma, torbant-me d'edad avanzada i tement el perill de la mort... fas i ordén aquest nou testament...» Ho llegeix per mermessors el seu germà Jaume Beneficiat a la Catedral i a don Guillem, don Joan i donya Miquela i donya Jerònima Jaume, els seus germans. Fa els llegats pius acostumats i afegeix: «Alliber i condon a la Casa de Expòsits de esta Ciutat les últimes set-

centes lliures mallorquines que acredita contra la mateixa Casa». Havien passats 18 anys des que deixà l'administració de dita institució que havia fundada, i no havia cobrat la crecuda quantitat que està pendent. A aquells dies 700 lliures era una suma molt important. Amb elles se podien construir dues cases modestes. Per tant la condonació que fa d'elles té molta transcendència. Fa usufructuari dels seus béns el seu germà Jaume i propietari el seu nebot Joan Jaume i Cabot. El testament es va fer davant el notari don Joan Muntaner i Riera. Encara visqué el testador dos anys després d'atorgar la seva darrera voluntat, ja que morí dia 11 de juny de 1844. Però el dia 2 del dit mes i any havia fet un codicil en el que deixa en propietat al seu amic don Eusebi Planes i de Lama les cases i terres «que teng i posseiesch anomenades Son Méu, situades en el lloch de Son Rapinya ab totes les seves pertencències, càrrechs i honres». L'acta de la defunció, que me facilità D. Guillem Llinàs, diu: «A 11 de juny de 1844 a les cinch de la tarda morí a esta Casa Hospital de Sant Antoni Abat, rebuts los Sants Sagraments el

Molt Ilustre senyor don Bartomeu Jaume, Pvre, Pavorde i Vice-Comendador de dita Casa Hospital, als 78 anys de edad, i vuit mesos i 12 dies.. i el dia 12 a entrada de nit fou conduit al cementeri a on se li donà sepultura el dia 13 a la dematinada, i per estar impedit per raó de la octava del Corpus no se celebraren les exèquies fins al dia 17. Anima ejus in pace requiescat. De lo que don fe. (firmat): Jaume Jaume, President». Aquest germà seu quan feu testament dia 25 de juliol de 1853 davant el mateix notari posà que deixava la casulla major del Paborde a la parròquia de Montuiri, perquè així li era estat insinuat pel referit germà seu. El cadàver del Paborde se deposità dins una tomba del cementeri de Palma, en la qual feu posar una làpida don Jaume, que diu que en ella descansa don Bartomeu Jaume, Paborde de la Catedral.

EPÍLEG

El nostre Paborde fou l'intel·lectual de més vàlua de Santa Maria del Camí, dins el seu temps. La seva vida com a sacerdot la sintetitza el bisbe Nadal en el seu «Diari», nº 2, fol 310, on escrigué: «Es eclesiástico de buena vida, fama y costumbres, sin que jamás haya estado ligado con censuras ni implicado en crimen alguno de los que puedan deshonorar su carácter». Altra nota del mateix Prelat diu: «En 1794 le nombramos nuestro Capellán de Honor y Maestro de Ceremonias y le hemos confiado varias comisiones que ha desempeñado con acierto y plena satisfacción nuestra, especialmente en nuestra visita General de esta Diócesis, en la que trabajó con esmero, visitando los oratorios y examinando de ceremonias a los sacerdotes». Per tals virtuts, el Prelat no vacil·là en conferir-li el càrrec d'Administrador de la Casa d'Expòsits, amb motiu de la creació que ordenà el Rei. També el proposà pel càrrec de Paborde de la Seu, i l'any 1800 l'aprovà el rei.

No se coneixia cap retrat de la seva persona, fins que a l'any 1963 el semi-

narista don Joan Parets, durant unes vacances cercant notícies entre els vells documents de l'arxiu parroquial descobrí un dibuix fet a mà i que davall una inscripció diu: «Verdadero dibuxo del Paborde de la Santa Iglesia don Bartolomé Jaume, varón pio».

En aquest dibuix tenim una recordança de les seves faccions. Apareix el Paborde dret i de mig cos, vestint sotana amb faixa vermella i amb botons del mateix color, distintiu del seu càrrec. La seva cara és allargada i seca, la mirada escrutadora, algunes rües en les galtes per la seva edat ja avançada. La seva estatura degué ser considerable. Aquest detall coincideix amb els dels senyors Jaume que hem conegut en l'actualitat, tots ells alts i de bon parèixer.

FILL IL·LUSTRE DE SANTA MARIA DEL CAMÍ

La nostra vila estava en deute amb tan relevant compatrici, i durant la batalla de don Bartomeu Simonet se tengué el propòsit de declarar-lo Fill Il·lustre. Don Joan Vich també coincidí amb totes les persones destacades de la població amb aquesta iniciativa. Però amb l'esperança de trobar un retrat del Paborde, s'aplaçà el propòsit. Passaren uns anys, i vingué l'oportunitat de poder

glorificar a tant destacat personatge. La Corporació municipal de la nostra vila, presidida pel batle don Sebastià Pizà, i a proposta de l'autor d'aquesta biografia, acordà declarar Fill Il·lustre del poble al Paborde don Bartomeu Jaume, de la família de l'Arboçar. Se confià a don Juame Vidal Alcover la redacció d'una semblança biogràfica del qui es volia homenejar.

Aquest senyor per ésser descendent dels Jaume de l'Arboçar, afincats a la Vileta de Santa Maria del Camí, era el més indicat.

El dia 6 de setembre de 1964, festa de Nostra Senyora del Camí, al saló parroquial de Ca'n Sanxo tingué lloc el solemníssim acte literari, amb assistència de les autoritats locals, civils i eclesiàstiques com també amb la presència dels descendents de la família de l'Arboçar, presidits per don Joan Jaume Miralles, qui representava al seu pare don Francesc, d'avançada edat, i els seus. Assistiren nombrosos intel·lectuals de Palma i d'altres poblacions. Feren acte de presència el batle Sr. Pisà, el Jutge Sr. Canuelles Abrines, el Sr. Colom Capellà, així com autoritats civils. La representació eclesiàstica estigué integrada pel rector Sr. Rosselló, vicaris Srs. Torres i Bonnin; el Rd. Sr. Capó, C.O, Sr. Ginard de la T.O.R. i Domenge, director de l'Inclusa. Els literats: Dr. Dolç,

catedràtic, els poetes Srs. Colom i Llompart, el filòleg Sr. Moll; el Sr. Cortès amb els Srs. Barceló i Adrover, publicistes, etc. La biografia del nou Fill Il·lustre, la llegí son autor Sr. Vidal Alcover, que fou una bella semblança de l'homenatjat. Per ser l'orador descendent dels Jaume, pogué contar anècdotes familiars, que foren molt agradables a l'auditori. En acabar, la gran concurrència aplaudí el bell treball literari, amb vertader entusiasme. Se llegiren les adhesions rebudes, que foren nombroses i de gran valor. L'acte acabà amb gran entusiasme de tota la concurrència.

Cal destacar que el poeta local, Dr. D. Miquel Dolç llegí un inspirat poema, i podem copiar els versos:

Per tu no no hem mort del tot, Paborde insigne.

Tu ens vas obrir del temps antic la porta...

Vertaderament obrir la porta del temps antic és difícil, i sols ho aconseguix qui té passió i voluntat per un treball que ha d'ésser de dedicació absoluta i amor apassionat pel solar dels majors. Ho tengué tot el nostre Paborde i per ell hem pogut seguir el fil del quarter antic de la nostra Història local, tan bella i volguda per ésser nostra, entranyablement nostra...

Andreu Bestard Mas

FONER
MINYO
INFANT
ESPORT

Plaça dets Hostals, 13 i 15
Tel. 62 00 48
SANTA MARIA DEL CAMÍ

GRAN ASSORTIT DE
ROBA PER A GENT GRAN

S'ARCC

F O T O G R A F I A

Miquel Rosselló Amengual
Pl. Hostals, 22 - Tel. 14 01 05

Sa Perxa

tota casta d' embotits,
formatges i patés
pollastres a l' ašt

Tel. 62 11 17

L'APROFITAMENT DELS RACONS

Som a cas Nins, una casa de fora vila, habitada pels senyors Maura que fa a prop de vint anys que hi viuen.

Està al camí que va de Can Franco a la carretera de Bunyola.

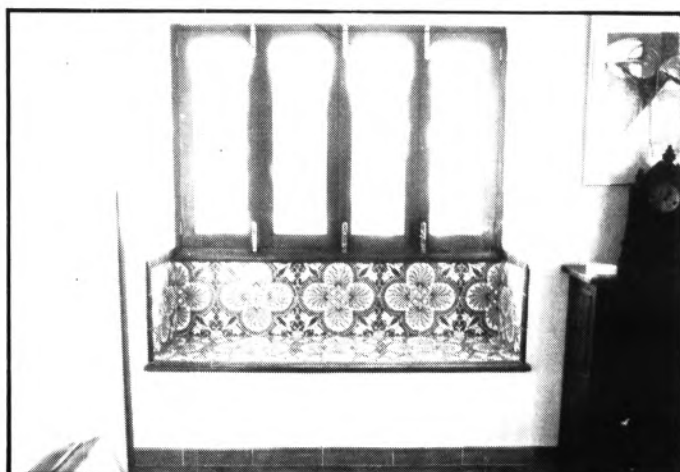
La casa és gran, ens sembla antiga, emperò la trobam molt llarguera. Aviat treim el gat del sac, està feta aprofitant les parets de dues antigues cases, les que foren, Ca na Saloma i Can Coma.

Restaurar una casa és agradable i també car, les idees i les creacions d'espai, venen donades per parets i racons centenaris que ajuden a una decoració improvisada, descarada i que aprofita el que ja està fet.

Entram i ens mostren una sala plena de mobles dissonants cercant un difícil equilibri, una taula italiana de marbre, al damunt, penjant del sostre, una antiga llumenera duita d'Anglaterra i que un temps serví per il·luminar una església protestant.

Els mobles rapinyen l'antigor, emperò no sent tots del país, creen un ambient estrany, a on els podem admirar per separat i alhora possibilitar una combinació d'estils poc vista.

El dormitori amplí i amb una de les cinc xemeneies que hi ha a la casa, més que un dormitori pareix una sala

CERÀMICA
CAN BERNAT

C/ BARTOMEU PASQUAL S/N
SANTA MARIA DEL CAMÍ

TELÈFON 62 01 78

CAFETERIA

SA PLAÇA

Plaça Nova

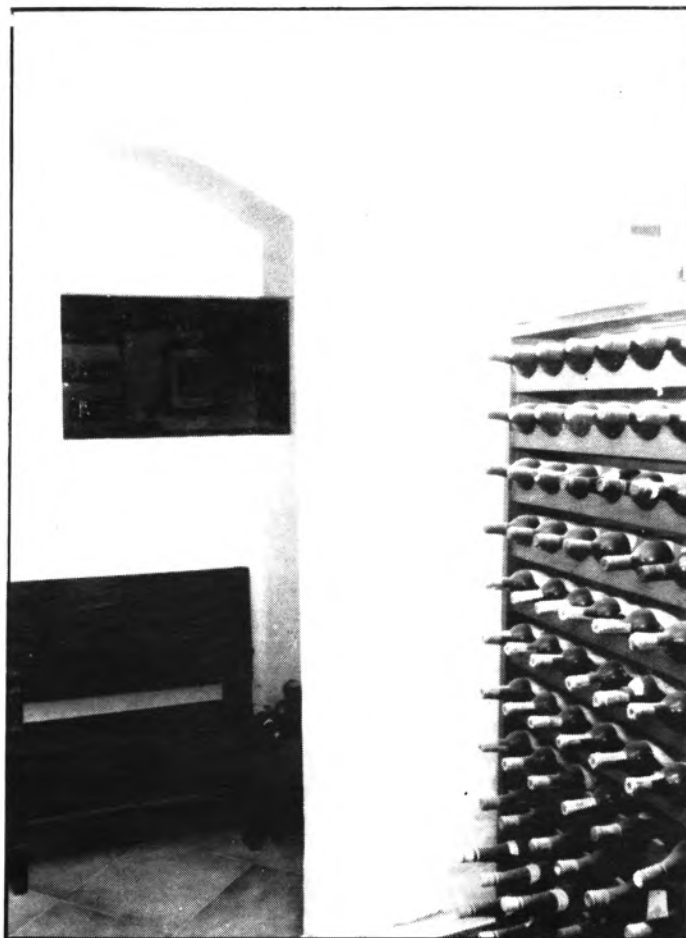
d'estar, un pedrís fet amb material de construcció, un moble que va de paret a paret i uns escudellers que arriben fins el sòtil, plens de llibres i objectes decoratius; fan d'aquesta una cambra peculiar i poc vista.

Sortint de la cambra i anant al bany, passam per una saleta on hi ha un cridaner pedrís davall una finestra que dóna a un terradet, enratjolat amb ratjoles decoradíssimes, són tolerades per l'amplíssima paret, donant vida a un racó mort.

Just devora la cuina normal i pràctica, hi ha la bodega, aprofitant un petit quartet i el buit que hi ha davall l'escala, una finestreta que serveix de bar al saló.

Els racons improvisats, com el pedrisset, la bodega o una foganya exterior, juntament amb els arbres i plantes que voltant la casa hi ha, roben protagonisme a la casa.

Pere Calafat
Fotos: Rafel Pizà

CONSPORT

AUXILIAR CONSTRUCCIÓ

PISCINES - TENNIS - XALETES - SAUNES - COMPLEMENTES

Mateu Juan Matas

DIRECTOR

Barceló i Combis, 10

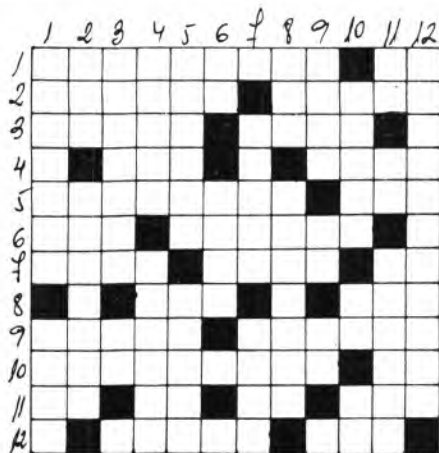
Telèfon 46 52 11

PALMA DE MALLORCA

Joan i Maria

PERRUQUERS

Antoni Gelabert, 18 - Tel. 62 06 81

HORIZZONTALS: 1) Tros d'asfalt que separa el nostre poble en dos, i que quasi sempre és molt mal de travessar. Xot (al rev.). 2) Poblet de muntanya situat entre Alaró i Bunyola. Nom d'un poble que ja he anomenat (al rev.). 3) Natural de, nascut a. Línea o superfície on se suposa descansa una figura o forma geomètrica (al rev.). La vocal d'enmig. 4) Cinc en números romans. Adverbi de temps (al rev.). La mateixa vocal d'abans. Un animal de companyia. 5) Clivella, fenella, retxillera, xap, obertura llarga i estreta. Als senyors se'ls hi posa davant el nom (al rev.). 6) Vaixell. Acció de demostrar l'alegria. Vocal, l'empram per fer repetir a la gent el que ha dit. 7) Serveix, entre d'altres coses, per dormir-hi (al rev.). Nom de consonant en plural. El d'espases és una llen-gua. 8) Pels romans, eren 10. Un condiment gens dolç (al rev.). Consonant que ve just abans de la essa. Preposició inseparable que denota antelació o prioritat (al rev.). 9) Can «-----», és el nom d'un cafè de Santa Maria. Acció de cuidar la terra i el que en ella hi ha sembrat. 10) En aquest número de Coanegra n'hi ha 40 (singular). Símbol químic del níquel. 11) Símbol químic del titani (al rev.). Dues vocals repetides. Ja us ho he dit. El butà n'és un (al rev.). 12) Consonant: si voleu sebre quina és, mirau la definició vertical. Hi ha dos noms de lletra que en plural tenen cinc paraules, i en aquest cas no és l'erra. Amb un bitllet d'aquesta quantitat, podries comprar dues «Coanegres».

VERTICALS: 1) Nom de l'església on hi diu les misses Mn. Josep Capó i Juan. Un mes (no és març). 2) En aquest moment. Que comença a existir o a manifestar-se. 3) Ens provoca rialles per la seva raresa o extravagància. Que no du res. Vocal. 4) Que té existència vertadera i efectiva. La terra en té una, i surt els vespres (plural). 5) Pos un número a cada una de les parts d'un tot. Grup pseudo-religiós (al rev.). 6) Consonant repetida. Germanes de mamare o de mon pare. La vocal d'enmig. La que ve antes. 7) La mateixa. Moltes abelles juntes. Quan no t'aguantes... 8) Un color de cabells. Extremitats mòbils de les ales dels avions, que permeten el moviment lateral del mateix. 9) coure. Societat limitada (al rev.). Abreviatura de 1.000 quilos (al rev.). Consonant. 10) Tira a les terres matèries que augmenten la seva fertilitat. Nota musical (al rev.). Afirmació. 11) Article. Fàstic (al rev.). S'-----, és un lloc ben turístic, que pertany als termes de Palma i Lluçmajor. 12) Nom que reben un grup de cases que estan devora la carretera que va de Santa Maria a Bunyola, i que pertanyen al terme municipal de Bunyola (tot seguit).

R.C.

(La solució a la pàg. 19)

VAJA UN GUST

La Conselleria de Cultura, escultura i coca amb verdura del Govern Balear ha decidit enguany crear el premi «Quin Gust!», que no té res a veure amb la gastronomia, sino més aviat amb l'orientació de la via pública.

Aquest premi serà adjudicat a aquella persona o entitat de les Balears que més hagi destacat en el seu especial gust en l'ornament de façanes i altres elements de carrers i places. I la notícia és que aquest nou premi serà en aquesta primera edició per Santa Maria!. Davant les nombroses telefonades rebudes a l'esmentada Conselleria, el jurat ha decidit donar el premi als decoradors del bar que han d'obrir als baixos de l'edifici nou de Sa Matança, a la plaça dels Hostals. La decisió ha estat molt difícil de prendre, ja que hi havia competidors molt perillosos, com la marquesina de Ca n'Alorda (amb banderes incloses), la caseta dels cupons de l'ONCE, o les tanques publicitàries que adornen les cases d'Es Colcador.

AMB TOTS ELS AVANTATGES DE CIUTAT

La Comissió Municipal de Benestar Social ha pres una interessant iniciativa, única a tota Mallorca, per dotar al nostre poble d'un nou servei que és més propi de grans ciutats que no de viles petites com la nostra. Aprofitant la fosca que hi ha a molts de carrers del poble a l'anit, deguda a la manca d'il·luminació, aquesta Comissió ha decidit contractar unes quantes dotzenes de lladres de cap de cantó, «xorissos», «navajeros» i personal per l'estil, per a què amenitzin i facin emocionants les nits santamarieres, tan fosques i avorrides fins ara. L'única condició és que el personal contractat s'haurà de posar a llocs on no hi arribi la il·luminació pública, condició que serà bona d'acomplir. D'aquesta manera, i gràcies al sistema d'il·luminació pública, s'aconseguirà equiparar l'índex de delinqüència i inseguretat vilatana al de les grans ciutats.

Una altra iniciativa en estudi, també aprofitant la foscor de la via pública, és la de distribuir a tots els santamariers un parell de catusques a preu de cost, perquè les nits de brusca puguin caminar sense por de mullar-se els peus dins quansevol bassot, i de pas contribuir a la prosperitat del sector del calçat, que diuen que està en crisi.

magatzem de materials de construcció

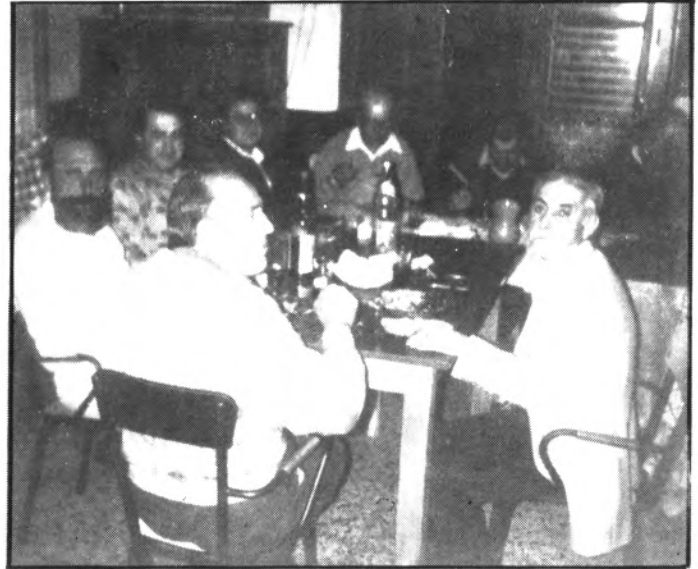
GAMUNDI

Gabriel Mesquida, 1 - Tel. 62 02 30

CICLISME

El passat divendres, 24 de Novembre

EL C.U.C. CELEBRÀ EL FINAL DE TEMPORADA

qualitat balear s.l.

José L. Ferrer
FRANJA ROJA SA
Cañellas
DESTILERIAS SANTA MARIA

**DISTRIBUIM ELS LICORS DE SANTA MARIA
I ELS VINS DE BINISSALEM**

Rei Sanxo, 3

Tels. 14 00 17 - 62 01 66

Centre de reconeixement
mèdic psicològic
per a permisos de conduir
i llicències d'armes

DIMARTS I DIVENDRES DE 20 A 21 HORES

Recordi que ha de dur: - D.N.I.
- 1 fotografia
- lents correctores, si n'usa

Plaça Caidos, 3

Tel. 62 04 15

PETANCA

ESCAPULONS

GUILLEM COLOMAR

CADA DIUMENGE A SA PLAÇA

RENAULT

MARTI CANYELLES FERRANDO

SERVEI OFICIAL
C/. Bernat de Sta. Eugènia, 71
Tel. 62 06 74
SANTA MARIA DEL CAMI

JOAN FORTEZA CAMPINS

Instal.lacions elèctriques
xarxes de baixa tensió
bombes submergides

Carrer Bartomeu Pasqual, 4 A - Tel. 62 09 39

VIVERS SANTA MARIA

SAT 7117

Carretera de Bunyola, Km. 1

Telèfon 14 00 41

Un any més l'animós Club Petanca Unió Santa Maria s'ha llançat a la competició, tal i com ja vos anunciàvem al número anterior de COANEGRA oferint-vos els primers resultats, per cert no gens menyspreables. Aquest club, modest però veterà passa, segons ens explicava el seu President Josep Torreblanca, per una etapa de consolidació i de maduresa. Amb un pressupost inicial de cent vint mil pessetes per temporada i la incorporació de quatre jugadors nous de la nostra vila, la Unió ocupa en aquests moments el tercer lloc d'una taula classificatòria del seu grup de Tercera Categoria integrat per dotze equips. En paraules del President del club aquest aspira a reunir el major nombre possible de jugadors santamariers fins i tot organitzant més equips dins el mateix club sempre que les possibilitats econòmiques ho permetin.

FITXA TÈCNICA:

Junta Directiva:

- Presidente: Josep Torreblanca Rico.
- Vicepresident Primer: Jaume Vallés.
- Vicepresident Segon: Josep Suau Sureda.
- Secretari i Delegat Territorial: Gabriel Borràs Busquets.
- Vocals: Rafel Torres Pineda i Alfred Verdú Asensio.

Plantilla de jugadors:

- Rafel Torres Pineda.
- Valentí Vidal Gomila *
- Josep Suau Sureda.
- Gabriel Borràs Busquets.
- Rafel Torres Domingo.
- Rafel Otrero Portugal *
- Marc López Gàzquez *
- Alfred Verdú Asensio.
- Sebastiana Gelabert Serra *
- Josep Torres Domingo.
- Salvador Morey Estarellas.
- Josep Torreblanca Rico
- * Jugadors incorporats aquesta temporada.

HORIZONTALS: 1) Carretera. Eb. 2) Orient. Orala.
 3) Nadiu. Esab. I. 4) V. Iam. I. Moix. 5) Encleixa. Nod.
 6) Nau. Riailia. E. 7) Tll. Ems. As. 8) X. Las. R. Erp. 9)
 Menut. Conreu. 10) Anunciant. Ni. 11) It. Ec. Us. Sag.
 12) G. Esses. Mil.
 VERTICALS: 1) Convent. Maig. 2) Ara. Naixent. 3)
 Rídicul. Nu. E. 4) Reial. Lljnes. 5) Enumer. Aices. 6) Tl.
 Ties. I. E. 7) E. Eixam. Caus. 8) Ros. Alerons. 9) Aram.
 Ls. Nr. M. 10) Abona. Er. Sl. 11) El. Io. Arenal. 12)
 Baixdespuig.

SOLUCIÓ A L'ENCREUAT

BALESA

AGRUPACIÓN BALEAR, S.A.

* TROSSEJADORA DE GARROVES * ADOBS
 * PRODUCTES AGRÍCOLES

VOS OFERIM ELS NOUS PRODUCTES:

Insecticides, raticides, fungicides
 i complements per al camp

VENDA AL DETALL
A PREUS DE MAJORISTA

Carretera Palma - Inca, Km. 13,800
 Tel. 62 03 50
 Santa Maria del Camí

ENTRE FOGONS

CASSOLA DE CAPÓ A L'ESTIL REI EN JAUME

Per a la recepte d'aquest número de «Coanegra», hem anat a cercar al Chef del recentment inaugurat Restaurant Ca'n Tià. En Toni Cabot fa 28 anys que exerceix de cuiner i ens presenta un plat que diu que va treure d'un vell llibre de receptes de la seva padrina. Es tracta de «Cassola de capó a l'estil Rei en Jaume», que ha tengut un gran èxit entre la clientela de Ca'n Tià.

INGREDIENTS

- 1.800 gr. de capó.
- 1 litre de vi blanc.
- 100 gr. d'ametles.
- 100 gr. de pinyons.
- 100 gr. de panses.
- 3 Cebes.
- Sal, pebre bo i una pessigada de canyella.

PREPARACIÓ

Es fa a bocins com si fos per fer un aguiat i el deixam dins una cassola amb el vi durant 24 hores. L'endemà el treim, l'enfarinam i el sofregim amb saïm. Esperam que sigui sofregit i el colocam dins una altra cassola, hi possem les ametlles laminades, els pinyons i les panses. Afegim el vi, la ceba ta-

llada fina, la sal, el pebre bo, la canyella i dos claus.

Ho tapam i es cou a dins el forn, hem de vigilar que no es begui tot el brou, si això passat li afegim brou de carn.

*Estudi
fotogràfic*

*Llorenç
Frontera*

Plaça Hostals, 44
SANTA MARIA DEL CAMÍ **Tel. 14 00 52**

**CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"**

PERRUQUERIA MIQUEL SASTRE

LA DIFERENCIA D'ANAR PENTINAT O
BEN PENTINAT

ARA OFERINT LES DARRERES TENDÈNCIES
DE TARDOR-HIVERN 89/90

LA PERRUQUERIA M. SASTRE COMUNICA QUE
ELS DIES 24 i 31 DE DESEMBRE ESTARÀ
OBERT DE 9 a 13 I DE 15 a 19 H. I
EL DIA 26 DE DESEMBRE, DE 9 a 13,30 H.

AGRAIM LA GRAN ACOLLIDA DE PUBLIC
DE LA DESFILADA DE PENTINATS DE DIA 17
DE SETEMBRE A LA CASA DE CULTURA

BONES FESTES i BON NADAL

Bisbe Perelló, 4

SANTA MARIA